

5.

Kapitalizmden Sosyalizme Geçiş

Lenin, Brest-Litovsk barış anlaşmasının imzalanmasından sonra bir soluk alma fırsatının doğacağı umduydü. 23 Nisan 1918'de Moskova Sovyeti'ne yaptığı bir konuşmada bunları söyledi:

"İç savaşın büyük ölçüde sonuna geldiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Kuşkusuz, gerçilerin devrim -Sovyet sisteminin- gücünü kırmak için giriştikleri yalıtık eylemlerin sonucu bazı çatışmalar olacak, bazı kasabalarda orada burada sokak savaşları görülecek; ancak, ihtilalci halkın çabaları sonucu iç cephede gericiliğin telafi edilemez bir biçimde yenilgiye uğratılmıı olduğuna şüpheler yok."(1)

Lenin'in bu dönemde kaleme aldığı yazıların hepsi, onun, devrimin kritik aşamasının büyük ölçüde son bulduğuna, sanayiye nasıl işlerlik kazandırılacağı, ekonomik inşanın nasıl gerçekleştirileceğinin öğrenilmesinin şimdiki temel görev olduğuna inandığını gösterir. Ne var ki, devrime bir soluk alma şansı tanınmayacaktı. Brest-Litovsk anlaşmasının imzalanmasıyla şiddetli bir iç savaşın patlak vermesi arasında geçen zaman üç aydan da kısa sürdü.

Marksist miras

Lenin, ileri doğru atacağı adımlar sırasında her zaman Marx ve Engels'in öğrettiklerine başvurdu. Kendisini 1905'e ve 1917'ye hazırlarken, devrimci işçi hareketinin -Marx ve Engels tarafından çözümlenmesi yapılmıı- 1848-1871 döneminde ve sonrasında yapıldığı uluslararası deneyimlerden yararlandı. İktidarı aldıktan sonra kapitalizmden sosyalizme geçiş sorununa ilişkin olarak Lenin'in kendi ustalarından öğrendiği şeyler nelerdi?

Marx, *Fransa'da İç Savaş* adlı eserinde, işçilerin 'hazır ütopyalara, gerçekleştirecekleri ideallere' sahip olmadıklarını, fakat 'eski ve çökmekte olan burjuva toplumun bizzat kendisinin gebe olduğu yeni toplumun unsurlarının önünün açılması gerektiğini' söylemişti. İşçiler, 'kayıplar ve insanların dönüşüne uğratarak uzun mücadelelerden, bir dizi tarihsel aşamadan geçmek zorunda kalacaklarını' iyi biliyorlardı.(2) Marx, proleteriyaya onun kendi deneyiminden bağımsız şablonların dayatılmasına nefretle karşı çıktı. Aşamın kendisi gerekli materyali sunmazdan önce geleceğin ekonomik düzeninin ne olacağı konusunda teorik bir analiz sunmak hayal kurmaktan başka bir şey değildi. Lenin, *Devlet ve Devrim*'de, 'Marx'ta ütopya kurmaya ve anlamsız bir biçimde bilinemez olanı kestirmeye yönelik bir girişimin izine bile rastlanmadığını' söyler.

Marx ve Engels'in *Kapital*, *Alman İdeolojisi*, *Gotha Programı'nın Eleştirisi* adlı eserlerinde ve bunların mektuplarında dağınık bir şekilde karşılaşılan birkaç genel değini, Rus devrimine olduğu gibi ve doğrudan uygulanamazdı. Marx ve Engels, kapitalizmin yıkılmasının güçlü bir sanayinin, kitlesel ve kültürlü bir işçi sınıfının var olduğu en ileri kapitalist ülkelerde başlayacağını ve bunun en önemli birkaç ülkede şanlı olarak yaşanacağını öngörmüşlerdi. Oysa, devrim yalnızca bir ülkede, üstelik de geri bir ülkede patlak verdi. Bu koşullarda, pre-sosyalist görevlerin sosyalist görevlerden daha ağır basması kaçınılmazdı, emperyalist kışkırtmanın yarattığı basınç ve müdahale bu iki tür görevlerin yapma geçirilmesini daha da karmaşık hale getirir.

Lenin, yeni toplumun inşasında kendisine rehberlik edecek ipuçlarını bulmakta çok zorlandı. Kapitalizmin yükselişinden sosyalizmin inşasına ilişkin dersler çıkarılabilir miydi?

Ne yazık ki, kapitalizmin geliştirdiği yolla sosyalizmin doğacağı yol arasında köklü farklılıklar vardı. İlk, siyasi devrim -proleteryanın iktidara gelişi- sosyalizmin ekonomik ve kültürel evriminden önce gelirken, kapitalist sistemin ekonomik ve kültürel gelişimi burjuva devriminden önce gerçekleşmişti.

Kapitalizm, feodal ekonominin yarı ve çatlakları arasında, basit meta üretiminden doğup gelipti. Kapitalizmin en önemli ödeleri eski toplumun rahminde yaratıldı. Kapitalizm ancak yüzyılları bulan uzun bir gelişim sürecinden sonra hakim ekonomik biçim durumuna geldi ve onun genel gelişme trendini çizerek bütün bir topluma kendi damgasını vurdu. Buharin bunları söyler:

"Onlar [burjuvalar] kapitalizmi inşa etmediler; kapitalizm kendi kendisini yarattı. Proleterya ise, sosyalizmi örgütlü bir sistem, örgütlü, kolektif bir özne olarak inşa edecektir. Kapitalizmin yaratılması süreci kendiliğinden bir süreçti; komünizmin inşası süreci ise, büyük ölçüde bilinçli, yani örgütlenmiş bir süreç olmaktadır."(3)

Komünist Manifesto proleteryanın iktidara gelmesi eyleminin bir devrim eylemi olduğuna açıklık kazandırdı. Ancak, proleterya bir kez iktidara geldikten sonra, onun eylem programı *tedrici olarak* sosyalizme varacak bir geçiş programı olacaktır. Toplumsal-siyasal devrim, nihai sonucu bütün boyutlarıyla cisimleşmiş

sosyalizm (ya da komünizm) olacak uzun süreli bir reform sürecine kapı aralar. Devrimden önce ise, komünistler, reformlardan, proleterya'yı devrime hazırlamak, yani kapitalizmin siyasi, ekonomik ve toplumsal iktidarını kırmak üzere onun özgüvenini, bilincini ve örgütlülüğünü geliştirmek, için yararlanırlar. Devrimden sonra, yeni bir sınıf egemenliği temelinde, sosyalist reformlar gündeme alınır.

Proleterya diktatörlüğü bir kez kurulduktan sonra, bir ekonomik dönüşüm programının uygulamaya konması gerekir:

"Proleterya, tüm sermayeyi aşamalı olarak burjuvaziden zorla almak, tüm üretim araçlarını devlet (ki bu proleteryanın egemen sınıf olarak örgütlenmiş olması anlamına gelir) elinde merkezileştirmek ve üretici güçlerin toplamını mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde yükseltmek için kendi siyasi egemenliğini kullanacaktır."

Komünist Manifesto, iktidara gelmesiyle birlikte ekonomiyi ve toplumu dönüşüme uğratmak için proleteryanın alması gereken on önlemden söz eder. Bu önlemlerden hiçbiri kapitalizmi doğrudan ve bir anda ortadan kaldırmaz; bunlardan her biri kapitalizmin ekonomik mekanizmasına kısmi bir devlet müdahalesini içerir ve bunların kapitalizmin altını bütünüyle oymaları ancak *bir bütün olarak* ve *zaman içinde* gerçekleşir. Dolayısıyla, örneğin 'etkin bir biçimde derecelendirilmiş gelir vergisi', proleterya diktatörlüğü altında gelirlerde hala dikkate değer farklılıkların olacağı öngörüsüne dayanır -yani kapitalistler bir hamlede mülksüzleştirilmeyeceklerdir. "Devrim süresince, vergilendirme alanındaki muazzam artış özel mülkiyete yönelik bir saldırı olarak hizmet görebilir; ne var ki, böyle bir durumda dahi vergilendirme yeni devrimci önlemlere geçişte bir basamak olarak kullanılmalıdır, aksi takdirde eski burjuva köpüllere geri dönlür."(4)

Benzer şekilde, 'miras hakkının kaldırılması' önlemi, üretim araçlarında özel mülkiyetin varlığını varsayar. Önerilmiş bulunan söz konusu önlemler, Marx ve Engels'in kapitalizmden sosyalizme geçişi hemen atılacak tek bir adım olarak değil, şu ya da bu ölçüde uzun bir tarihsel döneme yayılacak bir süreç olarak görüldüklerini gösterir.

Burada, kısmi taleplerin Marx ve Engels'teki ortaya konuluş biçimi ile reformistlerin önerdiği biçim arasında *temel* bir farklılığı bulunduğunu vurgulamak gerekir. Bir işçi hükümeti tarafından gerçekleştirilecek 'mülkiyet hakkına karşı saldırılar', bir burjuva hükümet altında gerçekleştirilen reformlardan köklü bir biçimde farklıdır. Birinci durumda, kısmi talepler mülkiyet hakkına daha derin tecavüzlere yol açarak bir belirleyiciliğe sahip olurlar. İkinci durumda ise, bunlar kapitalizmin sivri uçlarının törpülenmesiyle sınırlı kalırlar ve kapitalizmin sınırları içinde varolabilir tedbirler niteliindedirler. Marx ve Engels açısından, geçiş taleplerinden her biri, kendi içinde esaslı bir yapısal değişim içerir ve hepsi birlikte kapitalizmden sosyalizme geçişle neticelenirler.

'İnsan doğasının dönüşüme uğratılması'

Marx'a göre, yıllara değil bütün bir tarihsel çağa yayılacağı öngörülen kapitalizmden sosyalizme geçişin öznesi aktif ve bilinçli işçi sınıfıydı. Kapitalizm yüzyıllar boyunca feodal toplumun bağrında kendiliğinden bir biçimde gelişmişken, sosyalizm kapitalizmin içinde *gelişmez*, oysa, sosyalizmi yaratma yeteneğine potansiyel olarak sahip olan proleterya kapitalizm içinde gelişir. Bundan çıkan sonuç, kapitalizmin sosyalizmi yaratmadığı ve proleteryanın kapitalizmi yıkmak üzere giriştiği devrimci mücadelelerin sosyalist toplumu yaratma irade ve yeteneğine sahip insanların ortaya çıkardığıdır. Bu yetenek kapitalizme karşı mücadele içinde gelişir ve yeni toplumun *yegane* dayanağı da budur. Marx, Alman Komünist Birliği içinde kendisine bağlı propaganda grubu ile bu yapı içindeki azınlık grup arasındaki farklılıklara işaret ederken insan unsurunun merkeziliği konusuna açıklık getirir:

"Biz, işçilere bunu söylüyoruz: '15,20, 50 yıllık bir iç savaştan ve ulusal mücadeleden geçeceksiniz ve bu yalnızca toplumda bir değişim yaratmakla kalmayacak, fakat aynı zamanda sizi de değiştirecek ve sizleri siyasi iktidarı kullanmaya hazırlayacak.' Oysa siz onlara bunun tersini söylüyorsunuz: 'Ya iktidarı bir anda ve derhal ele geçireceğiz, ya da, bunu yapamadığımız takdirde evlerimize dönüp oturacağız.' Biz Alman işçisine Alman proleteryanının gelişiminin tamamlanmadığı olduğunu göstermek için titizlikle çaba harcarken, siz, mümkün olabilecek en tiksindirici yoldan onu pohpohlamak suretiyle onun vatansever duygularına ve sınıfsal önyargılarına sesleniyorsunuz ve kuşkusuz bu, daha kolay ve prim yapan bir yöntem."(5)

Proleteryanın yalnızca toplumu değil, fakat aynı zamanda, bu tarihsel görevi yerine getirebilmek için kendisini de değiştirmesi sosyalist bir toplumun yaratılması açısından esaslı bir öneme sahiptir. Marx bir başka yerde bunu şu şekilde vurgular: "Ölü kuşakların yaratmış olduğu tüm gelenek, yapayan kuşağın zihnine bir karabasan gibi çöker." İşçi sınıfı kapitalizmin temel parçalarından biridir ve, *potansiyel olarak*, onun

fatihidir. Bu yüzden, *Komünist Manifesto*'nun birinci bölümünün sonuç cümleleri şöyledir: "Bu nedenle, burjuvazi, her şeyden önce kendi mezar kazıcılarını yaratır. Onun yenilgisi ve proleteryanın zaferi aynı ölçüde kaçınılmazdır."

Proleteryanın kapitalizm altında bağımlı sınıf olmaktan çıkıp yeni toplumun kurucusu olma konumuna gelmesini sağlayan temel niteliği onun devrimci cesaretidir. Bu dönüşüm açısından insanlığın toplumsal ilişkilerindeki değişimler devrimci pratik tarafından diyalektik olarak birleştirilirler. Marx'ın *Feuerbach Üzerine Tezler*'de belirtmiş olduğu gibi:

"İnsanların köpüllerinin ve yetiştirilip tarzlarının ürünü olduklarını, bu yüzden de dönüşüme uğramış insanların diğer köpüllerinin ve değişime uğratılmış yetiştirme tarzlarının ürünü olduklarını söyleyen materyalist doktrin, köpülleri değiştiren şeyin insanlar olduğunu ve dolayısıyla editimcinin bizzat kendisinin de editilmesi gerektiğini unuttur... Köpüllerin değiştirilmesi ile insanın eyleminin birlikteliği, ancak *devrimci pratik* olarak anlaşılabilir ve akılcı bir biçimde kavranabilir."

Bir proleter hükümetin karşılaştığı güçlükler mülkiyet alanından ziyade üretim alanında ve eski toplumun biçimlendirmiş olduğu haliyle insan doğasının üstesinden gelme konusunda yaşanacaktır. En yakıcı zorluklarla karşılaşılacak alan ise çalışma disiplinin sağlanması olacaktır. İşçiler açlık ve işten çıkarılma korkusunun yarattığı disiplin dolayısıyla çalışırlar. Kuşkusuz, sosyalist toplumun, çalışma saatlerinin makul bir düzeye indirildiği ve emek sürecinin istenilmeyen yanlarının ortadan kaldırıldığı, işyerlerinin sağlıklı ve cazip hale getirilmiş ve çalışma sürecinin can sıkıcı tekdüzeliğinin büyük ölçüde ortadan kaldırılmış olduğu, maddi teşvikin çok büyüdüğü ileri bir aşamada, işçiler istediği kadar çalışarak ve kardeşi saydığı diğer insanların gereksinimlerini sağlama isteğiyle çalışacaklardır. Ancak, çalışmanın bir yükümlülük olmaktan çıkıp bir edence haline gelmesi, bütün bir tarihsel süreçte çok uzun bir zaman dilimi içinde gerçekleşecektir. Peki ama proleteryanın hala kapitalizmin alışkanlıklarına sahip olduğu toplumsal devrimin hemen sonrasında dönemde, üretimin sürekliliği açısından zorunlu olan çalışma disiplini nasıl sağlanacaktır?

Ekim Devrimi'nin öngününde Lenin

Lenin, Marx ve Engels gibi, proleteryanın devlet iktidarını ele geçirmesinden sonra uzun bir dönem içinde gerçekleştirecek bir dizi reformun başına geçirilmesinin zorunlu olacağına inanıyordu.

Ekim Devrimi'nin öngününde, yakın bir gelecekte iktidara gelmesi halinde Bolşevik bir hükümetin uygulamaya geçireceği önlemler konusunda bir plan hazırladı. *Yaklaşan Felaket ve Buna Karşı Mücadele* adlı makalesinde bunları yazmıştı:

"Bu temel önlemler şunlardır:

"1. Tüm bankaların tek bir banka haline getirilmesi ve bu bankanın işlemleri üzerinde devlet kontrolü, ya da bütün bankaların devletleştirilmesi.

"2. Kartellerin, yani en büyük, tekelci kapitalist birliklerin (şeker, petrol, demir, çelik ve diğer birlikler) devletleştirilmesi.

"3. Ticari gizliliğin kaldırılması.

"4. Sanayicilerin, tüccarların ve genel olarak işverenlerin zorunlu birliği (yani, bunların zorunlu olarak tek çatı altında toplanmaları).

"5. Halkın zorunlu olarak tüketici birlikleri içinde bir araya getirilip örgütlenmesi, ya da bu tür bir örgütlenmenin teşvik edilmesi ve bu örgütlenme üzerinde kontrol kurulması." (6)

Bu önlemler kapitalist mülkiyet ilişkilerinin hemen ve bir defada yıkılmasına ulaşmayı amaçlıyordu, bunların bu ya da bu ölçüde uzun bir süreç içinde aşamalı olarak gerçekleştirilmesi hedefini öngörüyordu.

Burada, bankaların devletleştirilmesiyle bunların kamulaştırılmasının birbirine karşıt olmaması gerekir:

"Bankaların devletleştirilmesi sırasında... herhangi bir 'banka sahibi'nin bir tek kuruluşuna bile el konulmayacaktır... Eğer bankaların devletleştirilmesi ile özel mülkiyetin kamulaştırılması [müsadere] sık sık birbirine karşıt oluyorsa, bunun sorumlusu kamuoyunu yanıltmaktan çıkarılan burjuva basınıdır ve bu yaygın yanlış anlamaların yaratıcısı olarak onu suçlamak gerekir..."

"Bankada 15 ruble tasarruf hesabı olan kimse, bankadaki 15 rublenin sahibi olmayacak bankaların devletleştirilmesinden sonra da sürdürecektir; ve, 15 milyon rubleye sahip olanlar, bankaların devletleştirilmesinden sonra da hisse senedi, bono, tahvil, ticari kağıt vb. biçiminde 15 milyon rublenin sahibi olma durumlarını sürdürecektir..."

"Devletin kendisini milyonlarca ve milyarlarca rublenin nerede ve nasıl, ne zaman ve nereden nereye aktardığını bilebilir *bir konuma getirmesi* ancak bankaların devletleştirilmesiyle mümkün olabilir. Ve, bütün bir ekonomik yaşam üzerinde düşsel değil gerçek bir denetimin sağlanması ancak banka-

lar, ana kapitalist dolayım mekanizmasının bu önemli merkezi üzerindeki kontrolle olanaklı hale gelebilir." (7)

Bankaların devletleştirilmesi, kapitalist mülkiyet ilişkilerine karşı girilmiş ciddi bir taaruz olacak ve kapitalistlerin direnişle karşılaşılabacaktır:

"Devlete gelince; devlet, ilk kez olarak, artık açık bir biçimde yürütülecek olan bütün önemli parasal işlemleri *izleyebileceği*, doleyısıyla onların *kontrol edebileceği*, bu halde ekonomik yaşamı *düzenleyebileceği*, 'yardımları' dolayısıyla kapitalist baylara avuç dolusu 'komisyonlar' vermeksizin önemli devlet yatırımları için milyonlarca ve milyarlarca para *temin edebileceği* bir konumda olacaktır. Bütün kapitalistlerin... bankaların devletleştirilmesine karşı diğ ve tırnaklarıyla sonuna kadar mücadele etmeye bu kadar hazır olmalarının nedeni -yegane nedeni- budur."

Kartellerin devletleştirilmesi (Lenin'in programının 2. maddesi) ayrıca 'ekonomik faaliyetin düzenlenmesine' yardımcı olacaktır. Burada geniş boyutlu bir kamulaştırma önerilmiyor, ulusal uygulamaları sabote eden kartellere ağır cezalar vererek bunların zenginliğine bir müdahalede bulunulması öngörülüyordu: "Petrol krallarına ve hissedarlarına karşı savaş açılmalıdır; petrol sektöründe devletleştirmeyi geciktirdikleri için, gelirlerini ya da banka hesaplarını gizledikleri, üretimi sabote ettikleri, üretim artışı için gerekli adımları atmadıkları için bunların mülklerine el konulmasına ve hapis cezalarına çarptırılmalarına hükmedilmelidir." (8)

3. önlem -ticari gizliliğin kaldırılması, kapitalist mülkiyet ilişkilerine yönelik bir başka müdahaleyi içerir, ancak bunları ortadan kaldırmaz. Ticari gizliliğin kaldırılması bu anlama gelecektir:

"Firma sahiplerinin ve tüccarların hesaplarını kamuoyunun bilgisine sunmaya zorlanması, faaliyette buldukları alandan yetkili mercilerden izin almaksızın çekilmelerinin yasaklanması, hesaplarını gizli tutmaları ve halkı kandırmaları halinde bunlara karşı mülke el koyma ve ölüm cezası uygulanması, bunların hesaplarının halkın bizzat kendisi, işçi sendikaları ve çalışanların diğer birlikleri, vb. tarafından *apağıdan* denetlenmesi ve kontrol edilmesi."

İşçi kontrolünün kurulması, bir sınıf olarak burjuvazinin varlığını hemen ve bir darbede tasfiye etmeksizin, burjuvazinin gücüne karşı proletaryanın gücünü artıracaktır:

"Gerçekten, bütün bir kontrol sorunu, nihai olarak, kimin kimi kontrol ettiği sorununa, yani, hangi sınıfın kontrol ettiği ve hangi sınıfın kontrol edildiği sorununa indirgenir... Kararlılıkla ve net bir şekilde, eski olandan kopmaktan korkmadan ve yeni olanı inşa etmekten çekinmeden, işçi ve köylülerin toprak sahipleri ve kapitalistler *üzerinde kontrol* kurmalarını sağlamalıyız."

Aynı şekilde, 4. önlem de -sanayicilerin, tüccarların ve genel olarak işverenlerin zorunlu olarak tek çatı altında toplanmaları- kapitalist mülkiyet ilişkilerini ortadan kaldırmaz. "Bu türden bir yasa, mülkiyet ilişkilerini hiçbir şekilde doğrudan -yani kendi içinde- etkilemez; hiçbir mülk sahibinin tek kurşuna el koymaz." (9)

Lenin'in *Yaklaşan Felaket ve Buna Karşı Mücadele* içinde ayrıntılarıyla ele aldığı geçiş programının özü, *Komünist Manifesto*'dakiyle aynıdır. İşçi iktidarı bir kez kurulduktan sonra, kapitalizmden sosyalizme geçiş, yani 'sıçrama', az çok uzun bir evrim süreci olarak görünür. Yüzyılları bulan bir zaman dilimi içinde gelişmiş olan kapitalizm, yerini, çok daha kısa bir dönem içinde *inşa edilecek* olan sosyalizme bırakacaktır, ama bu inşa bir hamlede gerçekleşmeyecektir.

Uzun ve karmaşık bir geçiş dönemi

Lenin, 11 (24) Ocak 1918 tarihli bir konuşmasında bunları söylemiştir:

"Sosyalizm hakkında çok az şey biliyoruz... Sosyalizmin tanımını verebileceğimiz bir konumda değildir... Sosyalizmin oluşacağı tuğlalar henüz yapılmadı. Bu konuda bundan daha fazlasını söyleyemeyiz." (10)

Sosyalizmin kapitalizm tarafından biçimlendirilmiş insanlar tarafından kurulması kaçınılmaz bir zorunluluk olacaktır. Lenin'in 27 Kasım 1918 tarihinde yaptığı bir konuşmada söylediği gibi:

"Eğer sosyalizmi kapitalizmden miras kalmış insanlarla kurmak zorunda olmasaydık, işler bu kadar zor ve kötü olmazdı. Ancak, sosyalist inşanın bütün sıkıntısı tam da budur -sosyalizmi kapitalizmin esaslı ölçüde bozulmaya uğratmış olduğu insanlarla kurmak zorundayız. Geçişin sıkıntısının bütün kaynağı da burada yatmaktadır." (11)

Yine, 20 Ocak 1919'daki İkinci Sendikalar Konferansı'nda yaptığı bir konuşmada böyle söylüyordu:

"Eski toplumla işçiler arasında hiçbir zaman bir Çin Seddi olmadı. İşçiler kapitalist toplumun geleneksel mentalitesini büyük ölçüde korumuş bulunuyorlar. Yeni bir toplumu kendileri yeni insanlar haline gelmeden, ya da eski dünyanın pisliğinden arınmadan inşa ediyorlar; hala dizlerine kadar bu

pisliðin içindeler. Söz konusu pislikten arınmayı ancak düpleyebiliriz. Bunun hemen ve bir anda gerçekleşebileceğini düşünmek bütünüyle ütopyacılık olur. Bu türden bir ütopyacılığın pratik anlamı, sosyalizmin öteki dünyaya havale edilmesidir." (12)

17 Nisan 1919'da ise şunları yazıyordu:

"Eski ütöpik sosyalistler sosyalizmin yeni tür insanlar tarafından yaratılabileceğini düplediler; buna göre, ilkin insanlar tertemiz ve mükkemel bir şekilde editileceklerdi ve sosyalizmi inşa edecek olanlar da bunlardı. Bunu her zaman gülerek karşıladık ve böyle bir sosyalizmin ciddi bir siyaset yapıp tarzı değil, genç hanımefendiler için hazırlanmış bir kukla oyunu olduğunu söyledik."

"Biz, sosyalizmi kapitalizm içinde yetiştirilmiş, kapitalizm tarafından yoksunlaştırılmış ve bozulmuş, fakat yine kapitalizm tarafından mücadele içinde çelikleştirilmiş kadın ve erkeklerin yardımıyla inşa etmek istiyoruz. Herhangi bir ordunun katlanabileceğinden bin kat daha ağır sıkıntılara karşı durabilecek kadar çelikleşmiş proleterler var. Baskı altında ezilmiş, cahil, darmadağın olmuş, ancak ustaca taktikler benimsemesi durumunda proleteryanın etrafında birleşebilecek yetenekte on milyonlarca köylü var." (13)

Proleterya, yeni toplumun inşasına öncülük etmek istiyor ise, kendisini köklü bir dedişiklikte uğratmak zorunda kalacaktır:

"Sahip olduğumuz bilgi, olsa olsa, ajitatör ya da propagandacının, ya da, fabrika işçilerinin veya açlıktan kıyılan köylülerin sürdükleri cehennemi yaşamın çelikleştirdiği insanın bilgisidir; varlığını uzun bir süre nasıl devam ettirebileceğimizi, mücadele içinde nasıl ayakta kalabileceğimizi bize öğreten şey budur ve şimdiye kadar bu bilgi sayesinde kendimizi koruyabildik. Bütün bunlar gerekli olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Zafere yalnızca bununla erişemeyiz. Zaferimizi tamamlayabilmek ve nihai noktasına ulaştırabilmek için, kapitalizmden değerli olan her şeyi, bilim ve kültürünü almalıyız." (14)

Gelecek son derece zorlu bir süreç olacaktır:

"Kendi deneyimimiz aracılığıyla, bir sorunu kuramsal olarak çözmekle o çözümü yapma geçirmek arasında bir fark olduğunu çok iyi biliyoruz... Bir yüzyıllık gelişim sayesinde kendisine yaslandığımız sınıfın hangisi olduğunu biliyoruz. Ancak, bu sınıfın pratik deneyiminin son derece yetersiz olduğunu da farkındayız." (15)

"Hiçbir zaman ütopyacı olmadık ve komünist toplumu tertemiz komünistlerin tertemiz elleriyle kuracağımızı hiçbir zaman düplemedik. Bunun böyle olacağı bir peri masalından başka bir şey değildir. Komünizmi kapitalizmin yıkıntıları arasında inşa etmek zorundayız ve bunu yapabilecek yegane sınıf, kapitalizme karşı mücadele içinde çelikleşmiş olan sınıftır. Çok iyi farkında olduğunuz gibi, proleterya kapitalist toplumun yetersizliğinden ve zayıflığından bağımsız değildir. Proleterya sosyalizm için mücadele ediyor, ama aynı zamanda kendi yetersizliklerine karşı savaşıyor." (16)

Lenin, gerçeklik tüm acımasızlığıyla karşısına dikilmiş olmasına karşın devrimci iyimserlikten vazgeçmez ve kurtuluşu yığınların yaratıcı eyleminde görür:

"Halk kitleleri, sahip oldukları el değmemiş ilkelikleri, basit, kaba kararlılıklarıyla tarihi yapmaya başladıklarında, 'ilkeleri ve teorileri' hemen ve doğrudan yapma geçirmeye giriştiklerinde burjuvalar korkuya kapılırlar ve 'Akıl geri plana çekiliyor' diye ulumaya başlarlar. (Durum bunun tam tersi değil midir ey bilgisizliğin şampiyonluğunu yapan kahramanlar? Böyle anlarda tarih sahnesini işgal edenler tek tek bireylerin değil, kitlelerin aklı değil midir? Kitlelerin aklı böyle bir zamanda pratikten yoksun, kendi kendine bir güç olmaktan çıkıp enerjik, etkin bir güç haline gelmez mi?)"

Lenin, en büyük güçlük ve sıkıntıların tam ortasında -1920 yılının Ekim ayında, devrimden çok önce, Mart 1906'da yazmış olduklarını aktarır:

"Daha geniş, daha zengin, daha dikkatlice düşünülmüş, daha yöntemli, daha sistemli, daha yürekli, daha canlı bir tarih yapımı tarafından ayırt edilen şey tam da devrimci dönemlerdir, kavrayıştan yoksun, Kadetçi, reformist ilerleme dönemleri değil. Ama liberaller gerçeği ters yüz ediyorlar! Önemsiz olanı muhteşem bir tarih yapımı olarak yutturuyorlar. Ezilen ya da haksızlıkta uğramış kitlelerin eylemsizliğini, bürokratların ve burjuvaların çalışmasındaki 'sistem'in zaferi olarak görüyorlar. Bunlar, küçük bürokratların, peş para etmez liberal gazetecilerin yasa tasarılarına yönelik eleştirilerinin yerine pek öyle gürültü patırtı koparmadan halkı baskı altına alma araçlarını parçalayan, iktidarı ele geçiren ve halkı soyan her türden hırsıza ait olduğu düşünülenlere el koyan 'basit halk'ın doğrudan siyasi faaliyet dönemi başladığı zaman -uzun sözün kısası, ezilen milyonlarca insanın akıl ve mantığı yalnızca kitap okumak için değil, ayrıca eylem, insanlık açısından şüphesiz bir eylem

için, tarih yapmak için uykusundan uyandırdığı zaman- bas bas bağırdı akıl ve mantığın ortadan kaybolduğunu haykırıyorlar." (17)

Lenin, her zamanki gerçekçiliğiyle, önlerinde uzanan yolun yalnızca zorlu bir yol olmakla kalmayıp aynı zamanda dediği gibi, düzensiz, sürekli dediği gibi köpüllere uyarlanmayı gerektiren bir yol olduğunu belirtir:

"Toplumsal yaşamın dönüm noktalarıyla keskin dediğim anlarındaki en güç görev, her bir geçişin özgül niteliklerini gerektiğinde hesaba katmaktır. Sosyalistlerin kapitalist toplumda nasıl savaşmaları gerektiği sorusu yanıtı güç bir soru değildir ve bu yanıt uzun bir süreden beri verilmiş durumdadır. Gelişmiş sosyalist toplumu zihinde canlandırmak da güç değildir. Bu sorun da çözülmüş durumdadır. Bunlar arasında en güç görev, eski, geleneksel, alışlagelmiş kapitalizmden henüz doğmamış, sağlam temellerden yoksun, yeni olan sosyalizme geçişin pratik olarak nasıl gerçekleştirileceği sorusuna yanıt bulmaktır. En iyi olasılıkla bu geçiş yıllar alacak ve, bu süreç içinde, izleyeceğimiz siyaset daha da küçük bir dizi aşamaya bölünecektir. Ve bizim payımıza düşen görevin bütün zorluğu, siyasetin ve siyaset sanatının bütün gücünü, bu geçişlerin her birinin gerektirdiği özgül görevleri hesaba katma yeteneğine sahip olma sorununda yatmaktadır." (18)

Hata yapmaya yazgılıyız. Sorun bu değil! Bu, sosyalizmin gelişmesi için ödenmek zorunda olan bedeldir.

"Yaptığımız ve burjuvazinin (bizim burjuvazinin dalkavudu Menşeviklerimiz ve Sağ Sosyalist Devrimcilerimiz de dahil olmak üzere) haykırışları içinde tüm dünyaya duyurduğu her yüz hataya karşılık 10.000 büyük iş başarıyor. Bunlar şimdiye kadar olandan daha muhteşem, daha kahramanca işler; çünkü, bu başarılar, bir fabrika bölgesinde ya da işsiz bir köyde, sıradan, önemsiz bir günün ortasında, başarılarını bağırdarak tüm dünyaya ilan etme alışkanlığı (ve böyle bir olanağı) olmayan insanlar tarafından gerçekleştiriliyor.

"Ama, bunun tersi doğru olsaydı bile -ki böyle bir varsayımın yanlış olduğunu biliyorum, yaptığımız her 100 doğru iş karşılığında 10.000 yanlış yapıyor olsaydı bile, devrimimiz *dünya tarihi nezdinde* yine muhteşem ve yenilmez olurdu; çünkü, *ilk kez*, azınlık değil, yalnızca zenginler değil, yalnızca iyi eğitim görmüş insanlar değil, ama gerçek halk, emekçi halkın büyük çoğunluğunun *kendisi* yeni bir yaşam kuruyor ve *kendi deneyimiyle* sosyalist örgütlenmenin en güç sorunlarını çözüyor.

"Böyle bir çalışma sürecinde yapılan her hata, on milyonlarca sıradan işçi ve köylünün kendi yaşamlarını yeniden örgütlerken gerçekleştirdikleri bu en vicdanlı ve en dürüst çalışma sürecinde yapılan her hata, sömürücü azınlığın gerçekleştirdiği binlerce ve milyonlarca 'kusursuz' başarı - emekçi halkı kandıran ve dolandıran başarılarıdır bunlar- kadar değerlidir. İşçiler ve köylüler yeni yaşamı inşa etmeyi ve işlerini kapitalistler olmadan yürütmeyi ancak bu tür hatalar *sayesinde öğrenecekler*; ve -binlerce engel arasından geçerek- muzaffer sosyalizme doğru giden bir yolu ancak bu şekilde açacaklar." (19)

Lenin, sosyalizmin inşasının gerçekten de çok uzun bir zaman alacağı gerçeğinin bütününü farkındaydı ve bu konuda hiçbir yanılgıya sahip değildi. "Sosyalist bir düzeni şimdi kuramayacağımızı biliyoruz -dileriz sosyalizm bizim ülkemizde, bizim çocuklarımızın ve belki de torunlarımızın zamanında kurulmuş olur." (20) Bununla birlikte, proleterya, cesaret ve azimle, mücadeleyi kazanmaya yazgılıdır:

"Azim, dayanıklılık, isteklilik, kararlılık ve ne olursa olsun hedefe ulaşmak için her şeyi yüzlerce kez test edip hataları yüzlerce kez düzeltme yeteneği: Proleteryanın Ekim Devrimi'ne öngelen on, on beş ve belki de yirmi yıllık süreç içinde ve devrimden bu yana benzeri görülmemiş bir yokluk, açlık, yıkım ve yoksulluk içinde geçen iki yıllık zaman içinde kazanmış olduğu başarılar bunlardır. Proleteryanın zaferini garantileyecek olan da onun bu başarılarıdır." (21)